

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Добринка Станчева Пейчева, дн
за дисертационния труд на Катя Димитрова Стоянова на тема:
„Медийна грамотност и критично мислене у 5-7 годишни деца“ за
присъждане на образователната и научна степен Доктор в
професионално направление Педагогика (Медийна педагогика) във
Факултет по науки за образованието и изкуствата, катедра
Предучилищна и медийна педагогика, СУ“Кл. Охридски“

Настоящото становище е написано и представено на базата на Заповед № РД-38-666/19.12.2023 г. на Ректора на СУ “Кл. Охридски“ проф. д-р Георги Вълчев, за утвърждаване на състав на Научно жури

1 . Данин за докторантката

Катя Димитрова Стоянова е завършила ФЖМК с магистърска степен по журналистика. Редовен докторант е в катедра „Предучилищна и медийна педагогика от 2020 г. Има 4 публикации по темата на дисертационния труд и 8 участия в научно-изследователски проекти и отговаря на наукометричните показатели за защита на дисертационния и труд

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Понятията медийна грамотност и критичното мислене са особено тясно свързани поради факта, че ефектите от една висока медийна грамотност са свързват най-вече с критично мислене, или иначе казано с наличие на високи умения за осмисляне на видяното, чуто, прочетеното, тъй като ширещите се дезинформации и откровени лъжи в публичното пространство, се разпростират вече и при най-високите нива в много държави, включително и в нашата. Популизмът в лицето на нереалистични оценки и неверни констатации – също. Проявяват се в репрезентации на представители от най-високите до най-ниските нива в медиите. Ето защо акцентът и темата за критичномедийната грамотност е изключително актуална в нашето съвремие. Прилагането на техники и подходи за критично-медийна грамотност още от предучилищния период, в този смисъл е, от своя страна, критично важен момент при подрастващите.

Актуалността и значимостта на дисертационния труд следователно, е повече от очевидна. Въвеждането и дефинирането на въведеното от дисертантката понятие „критично-медийна грамотност“ в българската научна литература в този смисъл е от критично значение за периода в който живеем, но и за търсенето и намирането на подходи и практики за неговото прилагане. Всъщност в понятието „медийна грамотност“ „критичното мислене“ винаги е извеждано като най-важен елемент в неговата идентификационна рамка. Затова съчетанието не буди нито въпросителни, нито необходимост от аргументиране. Напълно приемам авторовото определение на „критично-медийната грамотност“ като „развитие на знания, умения и нагласи за критично разчитане и компетентно участие в различните среди на медийната комуникация; проява на умерен скептицизъм относно информацията от и към нас; поставяне на релевантни въпроси и търсене на варианти от отговори; проява на интерес за разбиране на другостта в разнообразните нейни аспекти.“

Целта на дисертационния труд, така както е поставена в дисертационния труд, а именно „да установи взаимозависимостта между уменията за критично мислене и нивото на медийна грамотност, въз основа на което да бъде разработен модел за развитие на критично-медийна грамотност в контекста на медийното образование за 5–7-годишни деца“ е изключително релевантна на опитите за концептуализиране на въведеното понятие и за научно-приложните приноси на дисертационния труд.

.И обектът и предметът на дисертационния труд са съобразени с темата и целта на дисертационния труд и с неговите търсения.

Дисертацията включва всички останали изискуеми елементи в структурно отношение: организирана е в пет глави, увод, заключение и приложения.

В Глава първа се прави задълбочен преглед на медийната грамотност в контекста на предучилищното образование и на мястото ѝ в компетентностния и мултимодален подходи, включително в траекторията на образователните направления в предучилищното образование. Изключително релевантно в **глава втора се стъпва на** концепциите за критичното мислене и неговата проява у 5–7-годишните деца в контекста на таксономията на Бенджамин Блум, и на различните умения за задаване на въпроси дефинирайки понятието „критично-медийна грамотност“, свързвайки го с проведени изследвания в чужбина- в случая с Великобритания, където тази проблематика се поставя от години на нужната висота. **В глава трета** се преминава към приложната страна на търсенията за критичното мислене в дисертационния труд като освен цели и

задачи, са представени и избраните критерии за измерването на критично-медийната грамотност, използваните методи, етапите и избраните респонденти **На базата на една много добра** концептуалната рамка в рамките на четвърта глава са изведени параметрите на създадения от дисертантката авторския *Модел за развитие на критично-медийна грамотност у 5–7-годишни деца*, приложен в експерименталната група, Приложена е и релевантна, както я нарича авторката процесуална „тестово-обучителна батерия“ по Бижков & Краевски, 1999) в празвitiето на критично-медийна грамотност; Тук е направен ценен анализ на приложените *авторски писмени анкети*, изследващи компетенциите на учителите и родителите в областта на медийната грамотност; Тук е позиционирано по съответна скала и предварително проучване на фрагменти от модела, които са реализирани с преподаватели и техните предучилищни групи (в практико-приложен план), както и в теоретичен аспект – от студенти.

Глава пета представя ценен анализ на получените данни, на тестово-обучителната батерия, на анкетите, на скалите за оценка на нивата на медийна грамотност и критично мислене; чрез коефициента Алфа на Кронбах и е изчислена надеждността на тестово-обучителната батерия .

3. Обща характеристика на постигнатите резултати

На базата на цялостния дисертационен труд и на анализа на получените данни, е разкрито, че медийната грамотност с критична насоченост е гаранция за повишаване на възможността за създаване на „здравословни“ навици у децата при взаимодействието им с медийни продукти и социални мрежи. Разкрито е, освен това, че в процеса на изграждане на критично-медийна грамотност се осигурява разбиране за учене по интереси чрез впитане на различни компоненти от рода на игрови форми, които да допринесат за релевантно педагогическото взаимодействие в предучилищна възраст. Изведените **препоръки за практиката в тази посока и за използването на приказни сюжети** за развитие на критично-медийна грамотност, които да ограничават евентуални конфликти със семейните или общностни ценности на детето улесняват изграждането на медийна грамотност, тъй като те в различните им форми са единствено засега релевантните инструменти за медийно ограмотяване, бидейки специално създадени за тях.

Разкрито е, че критично-медийна грамотност създава положителни навици у децата за безопасна употреба на медиите, взаимодействайки с тях в контролирана среда и особено важно, че осигурява възможност на децата да се научат да комуникират в различни медийни среди и им предоставят възможности за по успешни творческа изява.

Особено ценен резултат за докторантката е усвоената и работа с програмата SPSS, която и дава възможност да валидира създадения от нея модел, да разкрие статистически значими резултати и разлики, да докаже съществени измерения и осигури надеждност на резултатите -неща, което дори и не малко преподаватели не са усвоили .

Приноси

Съгласна съм с изведените приноси на дисертантката и особено с първите два:

Дефиниране на понятието „критично-медийна грамотност“ Определям го за принос не само в контекста на теорията на медийната педагогика в България, към която е адресиран, но и в останалите професионални области на изучаване на медийната грамотност.

Разработеният, апробиран и валидиран *Модел за развитие на критично-медийна грамотност у 5–7-годишни деца също е особено важен принос на дисертантката, постигнат в разработването на дисертационния труд*

Доказването на връзката между медийната грамотност и критичното мислене в различните и разрези- при учители, при родители и пр. е направено на високо професионално ниво и заслужава поставянето на изключително висока оценка на постиженията в дисертационния труд

Като допълнителен принос предлагам и самото концептуализиране на понятието критично мислене, което е направено изключително професионално и възможно всеобхватно.

Въпреки, че дисертационният труд е насочен към определена възрастова група и успешността му се реферира към нея, той може успешно да бъде екстраполиран като успешен по принцип.

За високата резултатност на дисертационния труд може да се съди и за успешната колаборация между научен ръководител (в случая проф. д-р Данаил Данов, дн) и докторант.

Препоръката, която имам е свързана с бъдещото публикуване на дисертационния труд, което препоръчвам. А тя е - да се допълни със съществуващи, но неспоменати литературни източници, и най-вече да се допълни с тези, които са на български език и така допълнително да се допринесе за оценяването му като ценен труд, излизащ отвъд изследваната група.

В заключение, имайки предвид всичко положително, което казах, включително и релевантната публикационна дейност на докторантката Катя Димитрова Стоянова, декларирам, че ще гласувам с Да за присъждането и на образователната и научна степен Доктор по професионално направление 1.2 Педагогика (Медийна педагогика)

Написал становището:

проф. д-р Добриня Пейчева, дн

София

20.01.2024 г.